

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

_____Артем ПАВЛІЧЕНКО

« ____ » _____ 2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Анастасії Романівни Гаподченко (Закопай) на тему: «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Фаховий семінар проведений на засіданні кафедри цивільного, господарського та екологічного права та кафедри публічного права НТУ «Дніпровська політехніка» від «06» вересня 2024 року, протокол №2

ВИТЯГ

з протоколу №2 засідання цивільного, господарського та екологічного права та кафедри публічного права ННІ гуманітарних і соціальних наук НТУ «Дніпровська політехніка» від «06» вересня 2024 року

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта кафедри цивільного, господарського та екологічного права Гаподченко (Закопай) Анастасії Романівни на тему: «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Пушкіна О.В..

Дисертація виконувалась на кафедрі цивільного, господарського та екологічного права. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (протокол №16 від 08.12.2021 р., з подальшим уточненням (протокол №5 від 25.04.2024 р.).

Присутні: Головуючий на засіданні – директор Навчально-наукового інституту гуманітарних і соціальних наук, кандидат юридичних наук, доцент Грищак С.В., гарант освітньо-наукової програми «Право» третього рівня вищої освіти, доктор юридичних наук, професор Легеза Ю.О., завідувач кафедри публічного права, кандидат юридичних наук, доцент Школа С.М., ,

завідувач кафедри цивільного, господарського та екологічного права, доктор юридичних наук, професор Пушкіна О.В., професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права, доктор юридичних наук, доцент Блінова Г.О., професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права, доктор юридичних наук, доцент Потіп М.М., професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права, доктор юридичних наук, доцент Тюрят Ю.І., професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права, доктор юридичних наук, професор Чабаненко М.М., секретар засідання - доцент кафедри публічного права, кандидат юридичних наук, доцент Кравець М.О.

Присутні на засіданні всього 9 осіб, із них 6 докторів юридичних наук і 3 кандидати юридичних наук. За профілем поданої на розгляд дисертації 6 докторів юридичних наук і 2 кандидати юридичних наук.

СЛУХАЛИ:

1. Повідомлення голови семінару – директор Навчально-наукового інституту гуманітарних і соціальних наук, кандидат юридичних наук, доцент Грищак С.В. за матеріалами дисертаційної роботи Гаподченко (Закопай) А.Р. на тему: «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Тему дисертаційної роботи «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів» затверджено на засіданні Вченої ради Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України (протокол №16 від 08.12.2021 р., з подальшим уточненням (протокол №5 від 25.04.2024 р.).

Науковим керівником затверджено д. ю.н., проф. Пушкіну О.В..

2. Доповідь аспірантки Гаподченко (Закопай) А.Р. представила за основними положеннями дисертації «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

3. Запитання до здобувачки. Запитання по матеріалам дисертації ставили: д.ю.н., проф. Ю.О. Легеза; д.ю.н., проф. М.М. Потіп; д.ю.н., проф. Г.О. Блінова; д.ю.н., доцент Ю.І. Тюрят; д.ю.н., проф. М.М. Чабаненко; к.ю.н., доцент С.М. Школа; к.ю.н., доц. М.О. Кравець. Запитання торкалися актуальності досліджень, ступеню обґрунтованості висновків, наукової новизни та практичного використання результатів досліджень тощо.

На всі запитання здобувачка надала повні та обґрунтовані відповіді.

4. Виступи за обговореною роботою. В обговоренні дисертації взяли участь: Легеза Ю.О., д.ю.н., проф., гарант освітньої програми освітньо-наукової програми «Право»; Пушкіна О.В., д.ю.н., професор., науковий керівник; Блінова Г.О., д.ю.н., професор, експерт; Потіп М.М., д.ю.н., професор, експерт; Чабаненко М.М., д.ю.н., професор; Тюрят Ю.І., д.ю.н., доцент.

Під час обговорення виступаючі відзначали, що актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, робота виконана на належному науковому рівні, є самостійним завершеним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати, які вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право», отримані наукові результати достатньою мірою опубліковані та пройшли апробацію на науково-комунікативних заходах. Усі виступаючі висловили єдину пропозицію, що дослідження Гаподченко (Закопай) Анастасії Романівни на тему «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 р., та згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2023 р.) і може бути рекомендованим до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

УХВАЛИЛИ:

1. Обґрунтованість теми дослідження обумовлена необхідністю науково-теоретичного та практичного обґрунтування удосконалення правового регулювання альтернативних (позасудових) способів вирішення правових спорів. Врегулювання правових спорів з давніх часів розвитку людства є одним із головних завдань функціонування держави. При цьому способи врегулювання спорів залежать як від наявних у суб'єкта економічних, соціальних можливостей задоволення його інтересів та потреб, так і від визначення об'єктивних факторів, що обумовлюють обрання того чи іншого способу захисту.

Встановлення змісту та проявів реалізації способів вирішення правових спорів, встановлення їх сутності перебуває у колі постійно актуальних наукових проблематик, що пов'язується, зокрема, із вимогами запровадження «людиноцентричного» підходу до організації взаємодії людини та держави; оптимізації механізмів реалізації та захисту прав і свобод людини, в тому числі через зменшення кількісних показників врегулювання конфліктів із застосуванням такого юрисдикційного засобу як звернення до суду.

Питання застосування альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів досліджувалися в межах інших комплексних наукових працях таких вчених, як Г.О. Блінова, Л.К. Воронова, Н.Ю. Задирака, Л.О. Золотухіна, А.М. Колодій, Т.О. Коломоєць,

А.Т. Комзюк, М.П. Кучерявенко, Б.О. Логвиненко, Ю.О. Легеза, Н.В. Мішина, О.П. Орлюк, О.В. Пушкіна, О.Ф. Скакун, Ю.І. Тюря, В.В. Юровська та інші. Окремі різновиди застосування альтернативних (позасудових) способів врегулювання спорів досліджувалось у дисертаціях: Ю. Д. Притики на тему «Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді» (2006 р.); О. Є. Соловйової «Примирення сторін у кримінальному процесі України» (2006 р.); М.В Сокол «Порядок вирішення колективних трудових спорів і конфліктів в Україні» (2010 р.) Н. А. Вангородської «Третейський суд в Україні у Х–XVIII ст.» (2011 р.), І.Г. Ясиновського «Імплементация процедури медіації в українське законодавство: теоретико-правовий аналіз» (2016 р.), Н.М. Грень «Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження» (2016 р.); А.Г. Бортникової «Правові засади застосування медіації як способу вирішення публічно-правових спорів» (2018 р.); Г.О. Огренчук «Правове регулювання застосування медіації при вирішенні цивільно – правових спорів» (2016 р.) та ін.. Встановлення процедури посередництва як способу врегулювання не лише правових конфліктів, але і політико-правових конфліктів, де виділяється дисертація О.П. Євсєєва «Процедури в конституційному праві України» (2009 р.).

При цьому проблематика застосування альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів та захисту прав людини залишається актуальною, підсилюється наявною соціальною напругою, що визначається в умовах довготривалого воєнного стану в Україні наростаючим «колапсом» національної системи судоустрою.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, ухваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р, Комунікаційної стратегії з медіації, розробленої в проектом ЄС «Право-Justice» у співпраці із Проектом ЄС «CONSENT». Робота відповідає Основним науковим напрямам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2014–2018 рр., затвердженим постановою Президії Національної академії наук України від 20 грудня 2013 р. № 179, та Перспективним напрямом кандидатських і докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, затвердженим рішенням Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11. Дисертаційне дослідження виконано до змісту наукової теми «Реалізація та захист майнових та немайнових прав приватної особи» (Юр-32 № д.р.0121U110613), яка здійснювалась на кафедрі цивільного, господарського та екологічного права Навчально-наукового інституту гуманітарних та соціальних наук Національного технічного університету «Дніпровська політехніка». Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного

технічного університету «Дніпровська політехніка» (протокол №16 від 08.12.2021 р., з подальшим уточненням (протокол №5 від 25.04.2024 р.).

3. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, присвячених здійсненню характеристики альтернативних (позасудових) способів вирішення правових спорів. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема:

уперше:

- наведено аргументацію щодо доцільності віднесення процедури адміністративного оскарження до системи альтернативних (позасудових) способів врегулювання публічно-правових спорів, де домінуючими мають бути визнані засади забезпечення вимог адміністративної сервісності та побудови функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування на принципах «доброчесного» урядування;

- обґрунтовано доцільність перегляду розуміння змісту реалізації принципу добровільності як принципу здійснення медіації та запровадження обов'язкової першої сесії переговорного процесу для врегулювання окремих категорій спорів (спори про розлучення, спори про визначення місця проживання дитини, податкові спори та ряд інших), що вимагає формалізації таких процедур та перегляду змісту Закону України «Про медіацію»;

удосконалено:

- розуміння змісту підходів до визначення ознак та класифікації правових спорів як підстав порушень прав та свобод особи, що дозволило виокремити такі критерії поділу спорів, як: засіб вираження (мирний та насильницький); рівень прояву (внутрішньо організаційний та зовнішньо організаційний); строк дії (короткостроковий, довгостроковий та постійний (безперервний)); територія поширення (об'єктовий, регіональний, загальнонаціональний, міждержавний, міжнародний); реальність настання негативних наслідків (реальний та потенційний); періодичність (триваючий та такий, що виникає); форма (відкритий та латентний); сфера прояву (політичний, соціально-економічний, релігійний, етнічний);

- підходи до науково-теоретичної класифікації заходів самозахисту, що полягають у їх поділі за такими критеріями, як: вид правовідносин; характер обмежувального впливу; рівень нормативної визначеності; процедура реалізації; результат застосування;

– висновок, що здійснення наукових досліджень встановлення сутності та системи альтернативних (позасудових) спорів відбувається в межах розгляду окремих їх різновидів, що не дозволяє встановити їх структуру на основі комплексності;

набуло подальшого розвитку:

- узагальнення підходів до класифікації альтернативних (позасудових) способів захисту прав та вирішення правових спорів, де виділено такі критерії їх поділу, як: цілі застосування; характеру засобу впливу на

суб'єктів; зміст та форма рішення, що ухвалюється; нормативний базис для врегулювання спору; рівень формалізації процесу;

- розуміння ознак альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів, де виокремлено: конфіденційність; оперативність; співмірність інтересів особи; мінімізація витрат;

- визначення сутності арбітражу як об'єкту, суб'єкту та процедурного змісту на підставі здійсненої його класифікації за такими критеріями, як: сфера функціонування (міжнародний і внутрішній національний); обсяг повноважень арбітра (постійний та арбітраж разовий *ad hoc*); сфери економіки та галузей виробництва (морський арбітраж, арбітраж будівництва, арбітраж інвестиційних спорів тощо); нормативна підстава врегулювання спору (арбітраж, що регулює спір із застосуванням звичаїв ділового обігу, та арбітраж, що керується виключно нормами національного законодавства); імперативність до виконання рішення арбітра (обов'язковий та добровільний);

– пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про медіацію», «Про місцеве самоврядування в Україні» та до Цивільного кодексу України стосовно досліджуваної проблеми з використанням сучасної методології юридичної техніки з метою вдосконалення правового регулювання реалізації альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів.

4. Наукове та практичне значення результатів дисертації.

Наукове значення роботи полягає у тому, що вона є одним з перших досліджень у вітчизняній правовій науці у напрямі формування комплексу концептуальних положень, який містить адаптовані методичні підходи, принципи, моделі, механізми та рекомендації органам публічного управління щодо їх практичного впровадження, системне застосування яких сприятиме підвищенню ефективності застосування альтернативних (позасудових) способів вирішення правових спорів.

5. Використання результатів дослідження.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції дисертації були враховані і використані у:

– *науково-дослідній діяльності* – висновки та пропозиції щодо встановлення особливостей застосування альтернативних (позасудових) способів захисту прав особи, що можуть становити основу для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики;

– *правотворчій діяльності* – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до законодавства України з метою оптимізації застосування альтернативних (позасудових) способів захисту прав особи (лист Комітету Верховної Ради України з питань правової політики №04-26/18-2024/110837 від 21 травня 2024 року);

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення адміністративно-правового регулювання альтернативних (позасудових) способів захисту прав особи;

– навчальному процесі – під час викладання здобувачам вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Цивільне право», «Податкове право», «Господарське право», у процесі підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

6. Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до обґрунтування напрямів підвищення ефективності застосування альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів. Здобувачка самостійно визначила альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів; охарактеризувала методологічні засади дослідження альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів; дослідила сучасний стан, виклики та перспективи альтернативних (позасудових) способів врегулювання альтернативних (позасудових) способів врегулювання правових спорів; визначила особливості застосування самозахисту як альтернативного (позасудового) способу вирішення правових спорів; відобразила зміст та специфіку медіації як альтернативного (позасудового) способу вирішення правових спорів; охарактеризувала арбітраж як альтернативний (позасудовий) спосіб вирішення правових спорів; сформулювала обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення застосування альтернативних (позасудових) способів вирішення правових спорів в Україні.

Дисертаційна робота виконана на цивільного, господарського та екологічного права НТУ «Дніпровська політехніка», науковий керівник д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного, господарського та екологічного права Пушкіна О.В.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на запозичення, експерти дійшли висновку, що дисертаційна робота А.Р. Гаподченко (Закопай) є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів академічного плагіату та некоректних запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

За результатами виконання дисертаційного дослідження опубліковано 7 наукових праць, із них: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 3 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

Основні наукові результати дисертації опубліковані в наступних працях.

Публікації у наукових фахових виданнях України

1. Закопай А.Р. Самозахист як альтернативний спосіб вирішення правових спорів. *Law. State. Technology*. 2024. №1. С. 3-7
2. Закопай А.Р. Альтернативні (позасудові) способи врегулювання правових спорів: генеза наукових досліджень. *Law. State. Technology*. 2024. №2. С. 47-52.

3. Закопай А.Р. Щодо визначення поняття «правовий спір». *Juris Europensis Scientia*. 2024. №1. С. 35-38 DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2024.7>

4. Закопай Адміністративне оскарження як альтернативний (позасудовий) спосіб вирішення правових спорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №4. http://lsej.org.ua/4_2024/32.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/30>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Закопай А.Р. Сучасна медіація у Сполучених Штатах Америки. *Молодь: наука та інновації*: матеріали X Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 23–25 листопада 2022 року / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2022. С. 461-463.
2. Закопай А.Р. Альтернативні способи врегулювання правових спорів. *Актуальні проблеми правової науки* : матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції, м. Запоріжжя, 29 лютого 2024 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. С. 81-86
3. Закопай А.Р. Місце альтернативних (позасудових) способів захисту прав особи. *Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції* : матеріали Міжнародного науково-практичного конгресу у 2 частинах. Частина 2 (м. Запоріжжя, 16 травня 2024 року) / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. С. 57-59

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Анастасії Романівни Гаподченко (Закопай) на тему: «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів», є самостійним, завершеним науковим дослідженням, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація А.Р. Гаподченко (Закопай) відповідає галузі знань 08 «Право» та спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 р., та згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2023 р.), а її авторка, Анастасія Романівна Гаподченко (Закопай), заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

РЕКОМЕНДУВАТИ

1. Дисертацію на тему: «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів», подану Гаподченко (Закопай) Анастасією Романівною на здобуття ступеня доктора філософії до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

2. Призначити головою разової спеціалізованої вченої ради :

Легеца Юлія Олександрівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права НТУ «Дніпровська політехніка»

3. Призначити офіційними опонентами по захисту дисертації Анастасії Романівни Гаподченко (Закопай):

Задираку Наталію Юрїівну, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного права та процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Мішину Наталію Вікторівну, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного права Національного університету «Одеська юридична академія».

4. Призначити рецензентами по захисту дисертації Анастасії Романівни Гаподченко (Закопай):

Потіпа Миколу Миколайовича доктора юридичних наук, професора, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права НТУ «Дніпровська політехніка»;

Блінову Ганну Олександрівну, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного, господарського та екологічного права НТУ «Дніпровська політехніка».

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Гаподченко (Закопай) Анастасії Романівни «Альтернативні (позасудові) способи вирішення правових спорів» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право» присутніх на засіданні:

«За» – 9; «Проти» – немає; «Утримались» – немає.

Головуючий на засіданні –
директор Навчально-наукового інституту
гуманітарних і соціальних наук
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

Сергій ГРИЩАК

Секретар засідання
доцент кафедри публічного права
Навчально-наукового інституту
гуманітарних і соціальних наук
Національного технічного університету

Марина КРАВЕЦЬ